

**CRNA GORA
MINISTARSTVO FINANSIJA
MINISTARSTVO RADA I SOCIJALNOG STARANJA**

INFORMACIJA O MODELU USKLAĐIVANJA PENZIJA U 2015.GODINI

Podgorica, oktobar 2014. godine

Ministarstvo rada i socijalnog staranja u saradnji sa Ministarstvom finansija je formiralo radnu grupu sa zadatkom razmatranja različitih varijanti za usklađivanje penzija, kako bi se ograničio rast rashoda penzijskog sistema i smanjio deficit u sistemu.

Radna grupa je u prethodnom periodu pažljivo analizirala rashode za penzije, različite modele usklađivanja, kao i moguće varijante za promjenu formule za usklađivanje. Rezultati su predstavljeni u ovom dokumentu.

I RASHODI ZA PENZIJE

Izdaci za penzije bilježe konstantan rast u nominalnom i relativnom iznosu. Rashodi za penzije u 2014.godini su za 0,6 procentnih poena BDP-a ili za približno 66 miliona € viši u 2014.godini u odnosu na 2010.godinu.

Tabela 1: Ukupni izdaci Fonda PIO

	Izdaci za penzije (u milionima€)	Rashodi za penzije kao % BDP-a	Deficit fonda PIO u %
2010	335.61	10.8%	-40.8%
2011	360.85	11.0%	-40.8%
2012	382.98	12.2%	-43.5%
2013	387.55	11.6%	-37.6%
2014	401.59	11.4%	-36.5%

Izvor: Ministarstvo finansija

Procenat pokrivenosti izdataka za penzije prihodima od doprinosa pokazuje značajan pad u periodu 2003-2012. godine, uprkos neznatnom poboljšanju u 2013.godini i 2014.godini, čime se dovodi u pitanje finansijska održivost penzijskog sistema.

Prethodne analize penzijskog sistema su pokazale da su ključne reforme u penzijskom sistemu bile dizajnirane na pravi način sa jasnim ciljem osiguranje održivosti penzijskog sistema. Međutim, vanredna usklađivanja penzija kao i posebni uslovi za penzionisanje su doprinijeli neravnoteži u penzijskom sistemu, visok nivo deficita i ugrozili su domete reformi kao i održivost sistema. Od 2004.godine do 2013.godine ukupni rashodi penzijskog sistema su porasli za 178,9%.

Tabela 2 Uzroci rasta rashoda penzijskog sistema

	2012/2004
	%
Povećanje ukupnih rashoda	178.90
1. Povećanje rashoda zbog usklađivanja	123.00
2. Povećanje zbog rasta broja penzionera	55.90
• od čega povećanje rashoda zbog posebnih uslova za penzionisanje	13.80

Najveći uticaj na povećanje rashoda je imalo usklađivanje penzija, budući da su rashodi zbog usklađivanja porasli za 123%, dok su rashodi po osnovu povećanja broja penzionera uvećani za 55,9%. Po osnovu posebnih uslova za penzionisanje od 2009.godine do 2013.godine rashodi za penzije su se uvećali za 13,8% ili za u prosjeku 3,4% godišnje.

Shodno navedenom u prethodnom periodu osnovni uzrok rasta rashoda za penzije predstavlja usklađivanje penzija.

III MODELI USKLAĐIVANJA PENZIJA – KOMPARATIVNA ANALIZA

Aдекватne i finansijski održive penzije su osnovni ciljevi penzijske politike definisani u Strategiji Evropa 2020. Ova dva cilja se međusobno suprotstavljaju jer je adekvatne penzije moguće obezbijediti samo na uštrb održivih penzijskih sistema, dok uštede koje doprinose održivosti penzijskih sistema, dovode u pitanje adekvatnost penzija. Dakle, potrebno je kreirati penzijski sistem koji omogućava balans između ova dva cilja.

U Crnoj Gori i gotovo u svim državama u regionu prilikom analiziranja efekata penzijske reforme i praćenja životnog standarda penzionera, odnosno procjene adekvatnosti penzija gotovo isključivo se koristi jedan indikator i to odnos prosječne zarade bez poreza i doprinosa i prosječne penzije. U 2012. godini, stopa zamjene se kretala u prosjeku od oko 57%.

3.1. Valorizacija boda

Na visinu stope zamjene utiče valorizacija odnosno način na koji su prethodne zarade "valorizovane" da bi odrazile promjene u životnom standardu između vremena kada su penzijska prava sticana i vremena kada se potražuju.

U Crnoj Gori, valorizacija se odnosi na indeksaciju vrijednosti penzije za jedan lični bod. Sa druge strane, indeksacija se odnosi na način usklađivanja penzija u isplati. Dakle,

indeksacija se odnosi na period nakon penzionisanja, nasuprot valorizaciji koja obuhvata period prije penzionisanja.¹

Valorizacija koja ne uzima u potpunosti u obzir rast zarada uvijek će dovoditi do pada stope zamjene. Koliki će pad biti zabilježen zavisi od formule valorizacije (u kojoj mjeri i da li uopšte uzima u obzir rast zarada), ali i od brzine realnog rasta zarada – što je veći/brži realni rast zarada to će stope zamjene biti niže i obrnuto.

Politika valorizacije dobila je na značaju kada se pojavio trend produžavanja obračunskog perioda. Kada je obračunski period definisan kao period od nekoliko godina prije odlaska u penziju, valorizacija nema toliko značaja. S druge strane, ako se uzima u obzir prosječna zarada u toku cijelog radnog vijeka, valorizacija postaje sve važnija.

Pored toga, stopa zamjene zavisi i od formule za izračunavanje penzija. Indeksacija vrijednosti penzije za jedan lični bod sa potrošačkim cijenama će stopu zamjene u bodovnom sistemu dovesti do mnogo nižeg nivoa nego valorizacija prošlih zarada takođe sa potrošačkim cijenama u tradicionalnoj formuli unaprijed definisane penzije. Zbog toga pri poređenju valorizacije između različitih zemalja treba biti oprezan.

Najčešća praksa je da se zarada iz prethodnih godina revalorizuje u skladu sa rastom prosječne zarade u privredi, dok zemlje sa bodovnim sistemom po pravilu uzimaju u obzir rast zarada kada indeksiraju opšti bod. Zemlje sa NDC sistemom (sistem fiktivno definisanih doprinosa) najčešće koriste neku vrstu ekonomskog agregata kao internu stopu prinosa – na primjer rast doprinosa, rast BDP-a (Italija) ili, kao što je slučaj u Švedskoj, rast prosječne zarade koji se koriguje automatskim mehanizmom za uspostavljanje ravnoteže u sistemu.

U većini zemalja (Luksemburg, Holandija, Velika Britanija, Austrija, Kanada, Japan, Norveška, SAD, Češka, Mađarska, Letonija, Slovačka, Slovenija) praksa je da se zarade iz prethodnih godina revalorizuju isključivo s rastom prosječnih zarada u privredi.

Kombinovanu formula za revalorizaciju koristi Estonija (20% cijene i 80% doprinosa), Portugalija (25% zarade i 75% cijene) i Finska (80% zarade i 20% CPI). Njemačka koristi faktor stabilnosti, koji predstavlja rast zarada korigovan promjenom odnosa zaposlenih i penzionera, dok u Grčkoj zavisi od državne dohodovne politike.

U gore pomenutim državama, penzije u isplati se obično indeksiraju sa rastom potrošačkih cijena ili nekom kombinacijom kretanja potrošačkih cijena i zarada. Na ovaj način se nivo prihoda u starosti održava na nivou prije penzionisanja, odnosno prva penzija korisnicima na ovaj način ne trpi značajno umanjenje, dok se uštede u rashodima za penzije stvaraju ukoliko se uskladjivanje (indeksacija) vrši putem troškova života.

¹ Valorizacija i indeksacija u Crnoj Gori vrši se po istim parametrima, i to na način što se penzije i vrijednost penzije za jedan lični bod usklađuju od 1. januara tekuće godine, na osnovu statističkih podataka, sa kretanjem potrošačkih cijena i prosječnih zarada zaposlenih na teritoriji Crne Gore u prethodnoj godini u odnosu na godinu koja joj prethodi, u procentu koji predstavlja zbir 75% procenta rasta, odnosno pada potrošačkih cijena i 25% procenta rasta, odnosno pada zarada.

Belgija, Francuska i Španija revalorizuju zarade samo u skladu sa inflacijom, iako je efekat u Španiji relativno mali, jer u formulu za izračunavanje visine penzije ulazi zarada za samo poslednjih 15 godina, u poređenju sa periodom od poslednjih 25 godina, koliko se uzima u okviru francuskog penzijskog sistema, ili prosjekom za cio radni vijek koji se uzima u Belgiji.

3.2. Indeksacija penzija u isplati

Indeksacija podrazumijeva usklađivanje tj. podizanje iznosa penzija u isplati tokom perioda korišćenja penzije, za razliku od valorizacije koja obuhvata period prije penzionisanja.

Tokom 80-tih mnoge zemlje su se odlučile za indeksaciju sa zaradama, ali su se 90-tih u cilju smanjenja troškova vratile na indeksaciju sa cijenama. Kada se penzije indeksiraju sa cijenama, kupovna moć penzionera se održava na nepromijenjenom nivou. Međutim, životni standard penzionera vremenom zaostaje za standardom zaposlenih.

Penzije u isplati se obično indeksiraju u skladu sa kretanjem indeksa potrošačkih cijena (Kanada, Japan, Noveška, SAD, Belgija, Francuska, Italija, Španija, Mađarska, Luksemburg, Velika Britanija ili nekom kombinacijom rasta potrošačkih cijena i zarada, kao što su Finska (20% zarade i 80% cijene), Češka (33% zarade i 67% cijene), Estonija (20% cijene i 80% doprinosi), Slovačka (50% zarade i 50% cijene) odnosno kombinacijom rasta BDP i cijena (Portugalija).

Države koje penzije u isplati indeksiraju u skladu sa kretanjem zarada su Holandija i Slovenija.

Što se tiče država regiona, u Srbiji se uskladjivanje penzija vrši dva puta godišnje, prvo, u skladu sa kretanjem indeksa potrošačkih cijena, a drugo ukoliko bruto domaći proizvod u prethodnoj kalendarskoj godini realno poraste iznad 4%. Procenat uskladjivanja penzija u Srbiji ograničen je na iznos od 0,5% u oktobru 2013. godine i u aprilu 2014. godine, i na 1% u oktobru 2014. godine. Na isti način i prema istim parametrima se vrši revalorizacija opšteg boda. Međutim Vlada Srbije je najavila umanjeње penzija preko iznosa od 25 000 dinara.

U Hrvatskoj se uskladjivanje penzija vrši u skladu sa švajcarskom formulom (50% kretanja zarada i 50% kretanja cijena). Međutim, u 2010. i 2011. godine, uskladjivanje penzija u Hrvatskoj je bilo obustavljeno. Na isti način i prema istim parametrima se vrši revalorizacija ličnog boda.

Uskladjivanje penzija u Makedoniji vrši se dva puta godišnje, 1. januara i 1. jula. Uskladjivanje uzima u obzir 50% promjena troškova života u prethodnih 6 mjeseci i 50% promjena prosječnih zarada u prethodnih 6 mjeseci. Na isti način i prema istim parametrima se vrši revalorizacija ličnog boda.

U Federaciji Bosne i Hercegovine uskladjivanje penzija zavisi od raspoloživih sredstava za mjesec isplate.

U Republici Srpskoj, vrijednost opšteg boda (valorizacija) uskladjuje se od 1. januara svake godine, počev od 2013. godine, prema procentu promjene prosječne neto plate u Republici u prethodnoj godini. Penzije ostvarene do 31. decembra prethodne godine uskladjuju se od 1. januara svake godine, počev od 2013. godine, prema procentu koji predstavlja polovinu zbira procenta promjene prosječne neto plate i procenta promjene potrošačkih cijena na godišnjem nivou u Republici u prethodnoj godini. Takodje, izmjenama zakona stvoren je zakonski osnov za vanredno povećanje penzije kojim je definisano da ukoliko postoje mogućnosti, Vlada Republike Srpske može odlučiti da izvrši vanredno usklađivanje opšteg boda i penzija.

3.3. Uskladjivanje penzija u Crnoj Gori

Način uskladjivanja penzija u Crnoj Gori, kao i u mnogim drugim državama, pretrpio je značajne izmjene.

Nakon uskladjivanja penzija sa kretanjem zarada, od 2004. godine, prešlo se na švajcarsku formulu. Korišćenjem švajcarske formule, penzije i vrijednost penzije za jedan lični bod uskladjivali su se 1. januara i 1. jula tekuće godine, na osnovu statističkih podataka, sa kretanjem troškova života i prosječne zarade zaposlenih u prethodnom polugodištu, u procentu koji predstavlja zbir polovine procenta rasta, odnosno pada troškova života i polovine procenta rasta, odnosno pada zarada.

Za vrijeme primjene ove odredbe (januar 2004 – jul 2010), penzije su se u Crnoj Gori povećale 115%, u koji procenat su uključena i dva vanredna usklađivanja od po 10%, koja se odnose na period manjeg usklađivanja penzija za period jul 2002. - decembar 2003. godine, a koja su propisana Zakonu o obeštećenju korisnika prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja.

Donošenjem izmjena Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju 2010. godine, penzije i vrijednost penzije za jedan lični bod, indeksiraju se modifikovanom švajcarskom formulom, koja u manjem procentu uzima u obzir kretanje zarada. Naime, uskladjivanje penzija i vrijednost penzije za jedan lični bod, vrši se početkom svake kalendarske godine, na osnovu statističkih podataka, sa kretanjem potrošačkih cijena i prosječne zarade zaposlenih na teritoriji Crne Gore, u prethodnoj godini u odnosu na godinu koja joj prethodi, u procentu koji predstavlja zbir 75% procenta rasta, odnosno pada potrošačkih cijena i 25% procenta rasta, odnosno pada zarada.

Primjenom ove odredbe, penzije u Crnoj Gori su od 1. januara 2011. godine povećane za 1,2%, a od 1. januara 2012. godine za još 2,6%, tako da ukupno povećanje penzija, od 1. januara 2004. godine od kada je u primjeni kombinovani model uskladjivanja penzija do danas, iznosi 123,09%.

Uskladjivanje penzija u Crnoj Gori zamrznuto je u 2013. godini. U suprotnom, penzije bi od 1. januara 2013. godine, bile povećane za 3,25% i njihova prosječna vrijednost iznosila bi oko 287 eura, dok bi stopa zamjene iznosila oko 59%. Na ovaj način je u 2013. godini, ostvarena budžetska ušteda od oko 12 mil. eura, ali je i trajno umanjena vrijednost penzije za jedan lični bod kako za sadašnje, tako i za buduće penzionere.

U tom smislu, u dugom roku, treba preispitati postojeći model uskladjivanja penzija i vrijednosti penzije za jedan lični bod u Crnoj Gori, kako bi se primanja korisnika prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja održala na adekvatnom nivou.

Jedno od mogućih rješenja, koje je najuobičajenije u posmatranim državama, a koje je i Svjetska banka, kao najbolju međunarodnu praksu i najčešće korišćen obrazac predložila Crnoj Gori u budućnosti odnosi se na indeksaciju penzija sa cijenama ali uz isključivu primjenu valorizacije sa rastom zarada.² Međutim, treba imati u vidu da bi različite metode valorizacije i indeksacije, u bodovnom sistemu stvorile razlike između novih i starih penzionera istog profesionalnog profila, a na ovaj način bi novi penzioneri suočili sa manjim padom prihoda u trenutku penzionisanja, ali bi životni standard ostao na istom nivou tokom čitavog perioda korišćenja penzije.³

Što se tiče trenutne finansijske situacije u Crnoj Gori i iznalaženja rješenja za uskladjivanje penzija koje će u kratkom roku pozitivno uticati na stabilizaciju javnih finansija imajući u vidu uporedna iskustva država regiona i zemalja članica EU, ta rješenja bi mogla ići u pravcu prepoznavanja dominantnih izvora finansiranja penzijskog sistema i upodobljavanje modela usklađivanja shodno tome, a sve sa ciljem jačanja održivosti javnog penzijskog sistema.

Pregled načina indeksacije penzija u isplati u određenim državama, nalazi se u narednoj tabeli.

DRŽAVA	NAČIN USKLADJIVANJA PENZIJA
Belgija	Automatsko uskladjivanje penzija od 2% se vrši ako prosječan indeks potrošačkih cijena varira 2% u odnosu na bivši pivot indeks.
Danska	Uskladjivanje socijalne penzije, kao i ostalih transfernih prihoda, vrši se jednom godišnje na osnovu kretanja zarada. Dodatne penzije se uskladjuju jedino u kad postoji dovoljno sredstava.
Estonija	Penzije se uskladjuju godišnje, 1.aprila. Indeks zavisi od rasta potrošačkih cijena i rasta prihoda od socijalnih poreza (20:80 respektivno).
Finska	Nacionalne i garantovane penzije se uskladjuju godišnje na osnovu rasta indeksa potrošačkih cijena. Obavezne penzije koje su vezane za zaradu se uskladjuju

² Technical Note: How Can the Pension System Design Contribute to Better Employment in Montenegro, 2011

³ Različiti metodi valorizacije i indeksacije u prošlosti u Crnoj Gori su doveli do vanrednih uskladjivanja penzija radi izjednačavanja položaja korisnika penzija koji su u različitim periodima ostvarili pravo na penziju.

	jednom godišnje, u januaru sa 80% rasta cijena i 20% rasta zarada.
Njemačka	Penzije se uskladjuju godišnje, 1. jula podešavanjem vrijednosti penzije. Vrijednost penzije se generalno uskladjuje u skladu sa kretanjem bruto zarade i plate po zaposlenom u prethodnoj kalendarskoj godini (posebno za stare i nove federalne države), u odnosu na bruto zaradu utvrdjenu u skladu sa nacionalnim računima (bez naknada za dodatne troškove za korisnike davanja za nezaposlenost). Pored kretanja zarada koje se uzima u obzir u svrhu uskladjivanja, promjene opšte stope doprinosa i učešća privatnih starosnih penzija, kao i kretanja odnosa izmedju penzionera i osiguranika (faktor održivosti). “Zaštitna klauzula” sprečava uskladjivanje penzija koje dovodi do smanjenja vrijednosti penzije.
Grčka	Valorizacija i usklađivanje se vrši zavisno od politike prihoda koju godišnje utvrdjuje država.
Island	Nacionalne penzije se uskladjuju godišnje u skladu sa Budžetom. Uskladjivanja se vrše zavisno od kretanja zarada ali davanja nikad neće biti povećana manje od rasta cijena – indeks troškova života. Penzije iz zaposljenja se uskladjuju zavisno od odluke penzijskog fonda, uzimajući u obzir aktuarske procjene.
Irska	Nema automatskog uskladjivanja.
Italija	Godišnje uskladjivanje zasniva se na povećanju troškova života i primjenjuje se na iznos penzije koji ne prelazi 1.443,00 eura (trostruka vrijednost minimalne penzije). Iznos penzije između 1.443,00 i 1.486,29 eura, se mogu uskladiti do iznosa od 1.486,29 eura. Penzije preko 1.486,29 se ne uskladjuju.
Letonija	Penzije se ne uskladjuju u periodu od 2009 do 2013.
Lihtenštajn	Po pravilu, na početku svake kalendarske godine ako se nacionalni indeks potrošačkih cijena poveća najmanje 3% od posljednjeg uskladjivanja penzija i sredine prethodne godine.
Luksemburg	Indeksacija penzija vrši se prema kretanju potrošačkih cijena kada indeks varira 2,5% u odnosu na broj koji je aktivirao prethodno uskladjivanje. Utvrđeni su fiksni intervali (1 oktobar) za 2012, 2013 i 2014.
Norveška	Osnovni iznos penzije, minimalna penzija i garantovana penzija se uskladjuju svake godine kraljevskim dekretom, 1.maja, uzimanjem u obzir opšteg nivoa prihoda, a za posljednje dvije i rasta očekivanog trajanja života. Penzija vezana za zaradu: 1. godišnje uskladjivanje prema stopi rasta zarada tokom akumulacije. 2. godišnje uskladjivanje prema stopi rasta zarada umanjenoj za 0.75% tokom isplate.

Poljska	Godišnje uskladjivanje, 1. marta, na osnovu fiksnog iznosa indeksacije. Stopa indeksacije se računa kao prosječni godišnji indeks potrošnje roba i usluga u prethodnoj kalendarskoj godini, povećan za najmanje 20% realnog rasta prosječnih mjesečnih zarada u prethodnoj kalendarskoj godini. Stopa indeksacije je predmet godišnjih pregovora Tripartitne socio-ekonomske komisije.
Rumunija	Zamrznuto uskladjivanje u 2011. i 2012.
Slovenija	Nije bilo uskladjivanja u 2012. godini. prema Zakonu o uravnoteženju javnih finansija. U 2013. godini penzije će se indeksirati prema stopi rasta prosječnih bruto zarada za period januar-decembar 2012 u odnosu na prosječne bruto zarade isplaćene u istom periodu 2011, dok ukupan iznos uskladjivanja penzija ne smije premašiti 50.000.000 eura u 2013.
Holandija	Uskladjivanje 1 januara i 1 jula u skladu sa kretanjem ugovorenih zarada.
Albanija	Osnovne starosne i invalidske penzije uskladjuju se godišnje, prema promjenama vrijednosti potrošačke korpe. Individualna osnovica za penziju, koja se odnosi na zaposlena lica, se godišnje uskladjuje odlukom Savjeta ministara, a u skladu sa kretanjem plaćenih doprinosa u toj godini na nacionalnom nivou.
Jermenija	Jednostrana odluka Vlade, na neredovnoj osnovi; zavisno od raspoloživih sredstava.

V MOGUĆE VARIJANTE FORMULE ZA USKLAĐIVANJE PENZIJA

Imajući na umu sve navedeno i kretanje fiskalnih i makroekonomskih parametara tokom prethodnih 5 godina a sa ciljem smanjenja finansijskog pritiska penzijskog sistema na budžet modeli za usklađivanje penzija u narednom periodu, bilo kroz trajnu promjenu formule ili promjene formule u prelaznom periodu bi se trebali zasnivati dominantno na izvorima finansiranja penzijskog sistema.

Shodno navedenom, dva osnovna modela bi uvažavala navedeno su:

Model 1: usklađivanje penzija sa rastom zarada koje se finansiraju iz budžeta po do smanjenja deficita Fonda PIO ispod 30% ukupnih rashoda po sledećoj formuli:

75% rasta zarada koje se finansiraju iz budžeta

(33% rasta zarada u obrazovanju + 33,33% rasta zarada u zdravstvu + 33,33% rasta zarada u državnoj upravi)

+

25% rasta indeksa potrošačkih cijena

usklađivanje dijela penzija koji se finansiraju iz doprinosa po postojećoj formuli.

Model 2: usklađivanje penzija sa rastom prosječne zarade u Crnoj Gori po sledećoj formuli:

50% rasta zarada

+

50% rasta indeksa potrošačkih cijena

Pri čemu u slučaju ostvarivanja negativnog procenta za usklađivanje, penzije se ne bi umanjivale već se kompenzovale sa potencijalnim budućim rastom. .

Pretpostavke za ocjenu efekata

Pretpostavke za ocjenu efekata se zasnivaju na postojećim podacima MONSTAT-a o kretanju inflacije i zarada i podacima MMF-a i Ministarstva finansija.

	2014	2015	2016	2017	2018
Rast prosječne zarade (projekcija MMF-a)	-0.4	1,0	1,5	2,0	2,0
Inflacija mjerena Indeksom potrošačkih cijena	-0.5	1,33	1,29	1,43	1,42
Rast zarada u javnom sektoru (33.33% obrazovanje+33.33%zdravstvo+33.33%državna uprava)	0.73	1.33	1,0	1,0	1,0

Efekti promjena u formuli za usklađivanje

Na osnovu navedenih podataka izračunati su procenti uvećanja penzija po godinama:

	2015	2016	2017	2018
Uskladjivanje sa zaradama u javnom sektoru 75%(33.33% obrazovanje+33.33%zdravstvo+33.33% državna uprava) i 25% inflacijom	0.420	1.33	1.07	1.11
Usklađivanje po postojećoj formuli	-0.48	1.12	1.22	1.32
Usklađivanje po formuli 50% inflacija 50% rast zarada u Crnoj Gori	-0.40	0.75	1.25	1.5

Rashodi za penzije

Na osnovu raspoloživih podataka usklađivanje po postojećoj formuli bi značilo manje povećanje rashoda za penzije od rashoda planiranih srednjoročnim okvirom, dok bi 2017.godine rashodi za penzije bili viši od planiranih rashoda.

Usklađivanje sa zaradama u javnom sektoru bi značilo manje rashode u 2015.godini od planiranih za približno 2 miliona €, dok bi 2016.godine i 2017.godine rashodi bili viši od planiranih okvirom, budući da srednjoročni okvir uzima u obzir povećanje rashoda za penzije za 2%.

	Rashodi za penzije u skladu sa fiskalnim okvirom za tri godine (uključujući rashode Fonda PIO)	Postojeca formula -75% inflacija 25% rast zarada u Crnoj Gori	Svajcarska formula - 50% rast inflacije + 50% rasta zarada u Crnoj Gori	Uskladjivanje sa zaradama u javnom sektoru 75%(33.33% obrazovanje+ 33.33%zdravstvo+33.33%državna uprava) i 25% inflacijom
2014	401,6	401,6	401,6	401,6
2015⁴	413,6	405.51	405.51	407.12
2016	421,6	415.16	414.03	419.52
2017	429,6	424.53	423.49	428.39

VI PREPORUKE

Imajući u vidu da postojeća formula kao i predložene formule neće značajno različito uticati na rashode za penzije kao i da će u svakoj varijanti rashodi za penzije biti u okviru odobrenog trogodišnjeg limita, predlaže se zadržavanje postojeće formule za usklađivanje.

Takodje, imajući u vidu da bi u 2015.godini došlo do smanjenja penzija, zbog deflacije i negativnog rasta prosječne zarade, predlaže se da se u Zakon o penzijskom i invalidskom osiguranju, u članu 58 doda stav kojim će se propisati da u slučaju negativnog rasta parametara za usklađivanje penzija, penzije i vrijednost penzije za jedan lični bod se neće usklađivati.

⁴ Pretpostavka je da neće biti usklađivanja penzija u 2015.godini tako da rashodi samo predstavljaju rashode po osnovu povećanja broja penzionera.